

UN SECOL DE LA PRIMA CONFLAGRAȚIE MONDIALĂ

Dr., conf. **Silvia CORLĂTEANU-GRANCIUC**
 Institutul de Istorie al AȘM

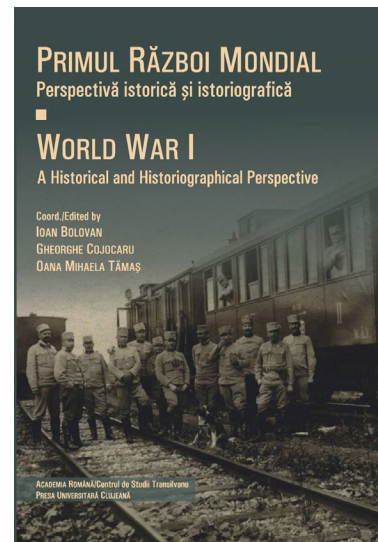
Reconstrucția adevărului istoric constituie un imperativ categoric. Tema Primului Război Mondial, conflict armat care a zguduit din temelie conștiința contemporanilor din cauza numărului mare de victime, a multiplelor consecințe economice, sociale, politice, demografice etc., a suscit o atenție sporită în cercetările istoriografice din ultima perioadă.

Recent, la 100 de ani de la declanșarea conflagrației, în întreaga lume au fost organizate manifestări științifice dedicate acestui eveniment. Au fost abordate și analizate un șir de teme cu problematica Primului Război Mondial. Marcarea unui secol de la izbucnirea lui a constituit prilejul convocării celor interesați de subiect, la Cluj-Napoca, în cadrul Conferinței Internaționale „Primul Război Mondial – perspectivă istorică și istoriografică”, pe data de 3-5 iunie 2014. Conferința a fost organizată de Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, Centrul de Studii Transilvane al Academiei Române și Institutul de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei.

Obiectivul primordial al conferinței consta în reevaluarea a ceea ce s-a petrecut în urmă cu un secol. Cu atât mai mult cu cât tematica este de o actualitate și o importanță academică incontestabilă. Mai mult, este și de o actualitate presantă, mai ales în contextul în care, la o sută de ani de la începutul Marelui Război European și la mai bine de două decenii de la colapsul URSS, continentul european este din nou zguduit de exploziile unui război neașteptat, dezlănțuit chiar în imediata vecinătate a granițelor noastre.

Conferința în cadrul căreia s-a discutat problema Primului Război Mondial a avut în vizor și evoluția europeană de după 1918. Materialele adunate într-un volum numără 47 de studii, împărțite în patru secțiuni, teme dintre cele mai diverse, de la istoriografie și memorialistică, la politică și familie. Volumul reușește să acopere unele goluri ale istoriografiei românești despre „Marele Război”, dar și să deschidă noi șantiere de cercetare cu subiecte puțin sau deloc studiate până acum.

Prima secțiune a volumului abordează subiecte oarecum clasice despre originile războiului. Întitulată *De la surse la scrisul istoric*, secțiunea este deschisă cu studiul prof. univ. dr. Gheorghe Cliveti, directorul Institutului de Istorie „A. D. Xenopol” – filiala Iași a Academiei Române, intitulat *Marile Alianțe și ori-*

Primul Război Mondial. Perspectivă istorică și istoriografică/ World War I. A Historical and Historiographical perspective. Coord. Ioan Bolovan, Gheorghe Cojocaru, Oana Mihaela Tămaș. Academia Română/Centrul de Studii Transilvane. Presa Universitară Clujeană. Cluj-Napoca, 2015. 588 p.

ginile Primului Război Mondial: Note istoriografice, în care autorul analizează multitudinea publicațiilor, în timp, cu tematica Primului Război, caracterizând contribuțiile istoriografice și corpusurile de documente, la temă, oferind, astfel, posibilitatea întrevederii segmentelor și chestiunilor mai puțin studiate ori interpretate tendențios, din perspectiva evoluțiilor istorice ale timpurilor.

Urmează un șir de studii despre memorialiștii români din Transilvania care au abordat tema Marelui Război (*Memorialiști români din Banat despre Marele Război* de Nicolae Bocșan și Valeriu Leu; *Învierea prin moarte. Asasinarea lui Franț Ferdinand și rememorarea lui Iosif al II-lea la românii din Transilvania* de Alexandru-Bogdan Bud; *Primul Război Mondial reflectat în istoriografia și memorialistica sașilor ardeleni* de Mircea-Gheorghe Abrudan). În continuare, Nicolae Teșculă semnează studiul *Debutul Primului Război Mondial reflectat în paginile gazetei „Schaessburger Zeitung”*. Cristina Gudim prezintă în studiul său reflecțiile asupra războiului în memoriile contemporanilor, punând accentele pe amintirile mai multor

cadre militare. Capitolul mai conține subiecte ce exprimă poziția României în anii de neutralitate ai Primului Război Mondial prin prisma presei românești din Transilvania (Carmen Țăgșorean), prin prisma cotidianului *The New York Times* (Adriana Dana Listeș Pop) sau a celei din Oradea, repercutată iritant, acuzator și denigrator de publicațiile maghiare locale (Ion Zainea).

Raluca Tomi aduce în discuție dezbaterile pe tema Primului Război Mondial susținute în Secția de Istorie Modernă și Contemporană a Institutului de Istorie și Filosofie al RPR în perioada 1951–1953. Ea subliniază că „fabricarea sufletelor este mult mai importantă decât cea a tancurilor” și rolul așa-numitei intelectualități „progresiste” în modelarea conștiințelor și mentalităților în spiritul valorilor socialiste. În completarea subiectului, Hadrian Gorun analizează câteva considerații privind percepția istoriografiei comuniste asupra participării României la Primul Război Mondial, subliniind caracterul profund ideologizat al abordării chestiunii respective.

A doua secțiune analizează teme care reușesc să creioneze o imagine complexă despre război prin prisma politicii și a diplomației, capitolul purtând anume acest generic. Debutează cel de-al doilea capitol prin studiul istoricului Liviu Maior, centrat pe problema evenimentului de la Sarajevo din 1914 și consecințele sale pentru românii din Austro-Ungaria, subliniind faptul că războaiele Balcanice au fost ignorate, iar dramele trăite de populația din Sud-Estul Europei nu s-au constituit în semnale de alarmă pentru dezastrele umanitare care urmau să aibă loc. Cosmin Ioniță prezintă imaginea Serbiei în presa română în prima parte a crizei din iulie 1914, iar Emanuil Ineoan analizează diplomația Regatului Român în Albania în preajma Primului Război Mondial. În completarea disputelor diplomatice, istoricul Gheorghe Cojocaru de la Chișinău prezintă punctul de vedere al basarabeanului Constantin Stere, fruntaș liberal și personalitate publică marcantă a epocii, și problema Basarabiei în contextul discuțiilor privind orientarea externă a României înainte de intrarea sa în război. Autorul elucidează poziția lui Stere față de esența celor două politici cu privire la opțiunea externă a României, optând pentru cea mai reală și de perspectivă, pentru România, din punctul său de vedere. Întregește tabloul chestiunii Basarabiei cercetătoarea Maria Danilov de la Chișinău, care prezintă problema din perspectiva diplomației rusești, ca temă prioritară în disputa diplomatică din anii 1914 – 1916 nu doar în etapa preliminară a tratatelor, de atragere a României în război de partea Antantei, ci pentru toată durata războiului.

O serie de alte studii urmează principiul parcursu-

lui istoric al marelui eveniment, continuând cu studii de diplomație, crize politice, ocupația unor teritorii, proiecte și reforme politice evocând chestiuni din diverse zone românești. Merită remarcat studiul istoricului de la Chișinău, Constantin Ungureanu, dedicat chestiunii unor proiecte și propuneri referitoare la împărțirea Bucovinei în timpul Primului Război Mondial. Tot Bucovinei îi sunt dedicate studiile lui Mihai-Ștefan Ceaușu drept zonă care reprezenta un obiect al disputelor militare și politice în perioada 1914 – 1918 și cel al Ancăi Filipovici care plasează Bucovina între Orient și Occident încercând o construcție discursivă a spațiului bucovinean ca o geografie simbolică cu o identitate regională aparte.

Încheie acest compartiment studiul lui Constantin I. Stan dedicat prăbușirii militare a puterilor centrale în Balcani la sfârșitul anului 1918, precum și schimbărilor importante care s-au produs și pe frontul din Peninsula Balcanică.

A treia secțiune, *Pe linia frontului*, însumează opt studii în care autorii reușesc să pună în prim-plan nu doar operațiunile militare și desfășurarea lor, dar și personajele care au luat parte la aceste operațiuni, de la soldați și preoți militari, la comandanți și politicieni. Astfel, sunt reliefate studii referitoare la preoții militari din Arhiepiscopia Ortodoxă a Ardealului în timpul conflagrației (Valeria Soroștineanu); despre clerul militar român din Austro-Ungaria pe frontul italian în timpul Marelui Război (Ionela Zaharia), despre refugiarea autorităților ecleziastice (Diana Covaci, Mirela Popa-Andrei) etc. Gheorghe Negru de la Chișinău relatează momentele decretării „stării de război” în Basarabia în anul 1914 și contracararea „curentului românofil”, iar Dinu Poștarencu povestește despre actele banditești comise de militarii ruși în Basarabia în anul 1917 și la începutul anului 1918.

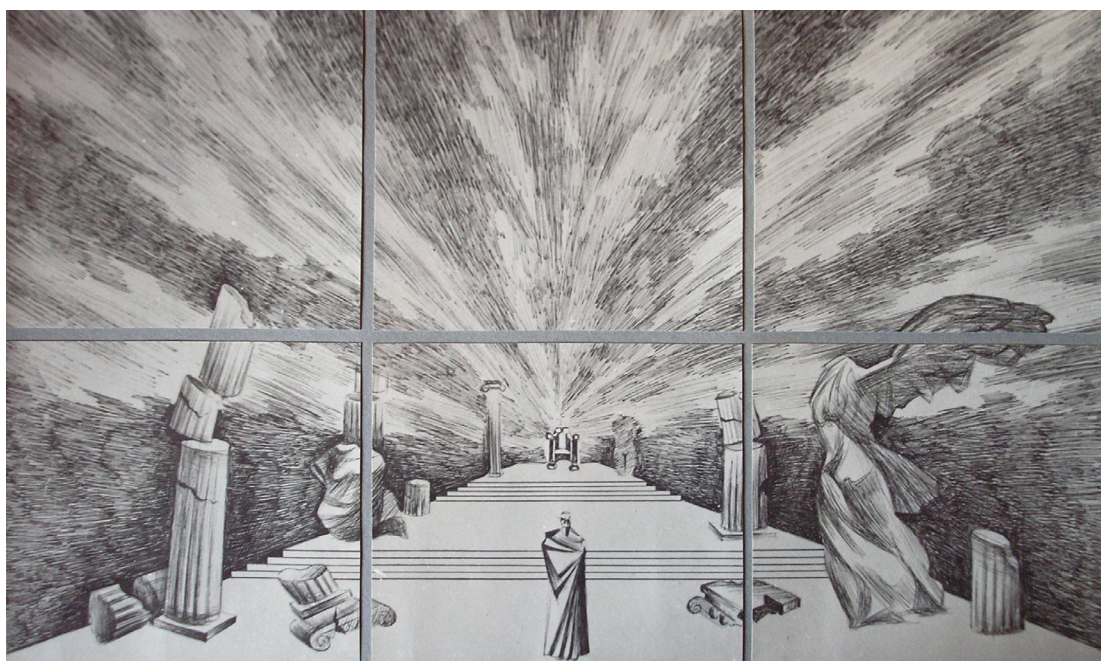
Ultima secțiune este dedicată războiului văzut din spatele frontului, în care autorii abordează teme dintre cele mai diverse referitoare la biserică, societate, economie, medicină, familie cu ai săi orfani și invalizi. Este meritul autorilor acestor studii că au reușit să surprindă o lume atât de diversă și complexă a războiului. Capitolul debutează cu studiul lui Lucian Turcu, în care autorul subliniază aspectul intrării României în război și reacțiile, atitudinile și mesajele publice din partea celor două biserici românești din Transilvania. Atitudinea populației din Transilvania față de război (Ioana Elena Ignat Kisanovici), organizarea sanitară anti-epidemică în România în perioada războiului (Cristian Bârsu), epidemiile (Oana Habor), instituțiile bancare din timpul conflagrației (Mihai D. Drecin), viața monahală din timpul războiului (Mihai-Bogdan Atanasiu), bisericile ortodoxă și greco-cato-

lică și atitudinea românilor în anii Primului Război Mondial (Ioan Bolovan, Marius Eppel), acțiunile caritabile (Daniela Deteșan), situația invalizilor, orfanilor și a văduvelor (Elena Crinela Holom, Bogdan Crăciun), sunt chestiunile majore abordate în acest compartiment.

Studiile, în totalitate, se sprijină pe o vastă și diversă producție istoriografică editată de-a lungul timpului. Analiza situației în domeniu concentrează, în egală măsură, atenția autorilor atât asupra abordărilor conceptuale și istoriografice de sub vechiul regim, a celor din Occident, cât și din arealul contemporan, fapt care îi ajută să stabilească cu exactitate datele problemelor, punctele esențiale care trebuie atacate, precum și ideile care urmează să fie dezvoltate și argumentate. Culegerea, în linii generale, are un caracter științific

inovativ și original ce rezultă din înseși identificarea și delimitarea subiectelor de cercetare prezentate, chestiunile găsindu-și, în premieră, o documentare științifică, o analiză și interpretare, practic, exhaustivă. Un indiciu cert al valorii cercetărilor îl reprezintă includerea în circuitul științific internațional a unui amplu material istoriografic, factologic și interpretativ din istoria Primului Război Mondial, dar mai cu seamă participarea spațiului românesc în această conflagrație mondială, iar cititorii vor găsi cu siguranță pagini utile pentru cunoașterea trecutului românesc.

Volumul conține inserat programul integral al conferinței și un set de imagini care se înscriu perfect în tematica cotidianului din perioada mării conflagrații mondiale.

Petru Balan. Scenografie (schiță) la spectacolul *Ovidiu* de V. Alecsandri, regia D. Greciuc. Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Bălți, 2001.